

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת ששון ששי גואטה

5781/25/פ

הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון – הענקת תארים שלישיים בכלל המוסדות המוכרים), התשפ"ה–2025

1. תיקון סעיף 23 בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח–1958¹, בסעיף 23, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא :

"(ג) המועצה תפעל לעידוד הענקת תארים מוכרים בכלל ותארים שלישיים מוכרים בפרט, על ידי כלל המוסדות המוכרים; המועצה תקבע אמות מידה למתן עדיפות למועמדים בהתאם למדד החברתי-כלכלי ומדד הפריפריאליות של הרשות המקומית בה מתגורר המועמד, והיא תקצה להם מקומות בתוכניות הלימוד לתואר שלישי בשיעור של 25% מכלל הלומדים, זאת מבלי לגרוע מחובת המוסד לשקול את מכלול השיקולים והנסיבות הנוגעים לתנאי הקבלה למסלול הלימודים; בסעיף זה –

"המדד החברתי-כלכלי" – אפיון ודירוג של רשויות מקומיות לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בהן, כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה;

"מדד הפריפריאליות" – אפיון ודירוג של רשויות מקומיות לפי מיקומן הגאוגרפי ביחס לריכוזי האוכלוסייה בישראל, כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה."

דברי הסבר

בכל הנוגע להענקת תואר ראשון ותואר שני, זירת ההשכלה הגבוהה בישראל היא דינמית וגמישה, וניתן לראות עם השנים התאמה של המערכות השונות על מנת לענות על צרכי המשק ומגמות ההשכלה והתעסוקה העולמיות. בניגוד לכך, בכל הנוגע להענקת תארים שלישיים סובלת מערכת ההשכלה הגבוהה

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 191.

בישראל מריכוזיות וקיפאון. למרבה הצער נדחות יוזמות העולות מן המוסדות עצמם להרחבת מעגלי ההשכלה והצמחת הנהגה מקצועית ואקדמית. על אף הביקוש הגדול ועל אף קיומם של מוסדות מוכרים בעלי ותק וניסיון מוכח בהענקת תארים ראשונים ושניים במסגרת מסלולי לימוד איכותיים, שאינם נופלים ברמתם מהאוניברסיטאות, המועצה להשכלה גבוהה מתנה את הענקת האפשרות להעניק תארים שלישיים בהכרה של המוסד כאוניברסיטת מחקר.

אחת ההשלכות של פרקטיקה זו היא חסימת האפשרות למוסדות שאינם אוניברסיטאות מחקר להציע

לימודי דוקטורט יישומי, אשר קיימים בכל האוניברסיטאות המובילות בעולם, עבור אנשי מקצוע מנוסים שרוצים לתרגם את מומחיותם בתחומי מדעי הרוח והחברה (כגון חינוך, מנהל עסקים וכיו"ב) לעמדה גבוהה יותר של ידע, מנהיגות והשפעה במקצועם באמצעות כלים אקדמיים.

המכללות האקדמיות כבר הוכיחו את תפקידן החשוב והמשמעותי בצמצום פערים ובהנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסיות ומגזרים רחבים. מערכת ההשכלה הגבוהה, עולם המחקר והחברה הישראלית כולה נהנים מהשפעת המכללות על הנגישות להשכלה הגבוהה. זוהי מגמה מבורכת ועל הרגולטור מוטלת החובה לתמוך אותה ולעודד אותה ואף לאפשר לגורמי הבריאות, העסקים והחינוך ליהנות מפירות הלימודים בקרב אנשי מקצוע הממלאים תפקידים בתחומים אלו.

על כן, הצעת חוק זו נועדה לקבוע כי על המועצה תוטל החובה לעודד מסלולים ללימודי תואר שלישי יישומי כאמור בדברי הסבר אלה בכל מוסדות הלימוד האקדמיים, ולא רק באוניברסיטאות. כמובן שהסמכות למתן האישור למוסדות להענקת תארים שלישיים או לפתיחת מסלולי הלימוד המוזכרים, תיוותר בידי המועצה להשכלה גבוהה בכפוף לקריטריונים ברורים, אחידים ושקופים אשר אין בהם כדי לפגוע באיכות ובמצוינות האקדמית.

יובהר כי הצעת החוק אינה כרוכה בהכרח בתוספת תקציבית מאוצר המדינה שכן רבות מהתוכניות המבוקשות לתארים שלישיים הן תכניות חוץ-תקציביות. עוד יובהר כי גם מוסדות מתוקצבים יוכלו לפתוח תכניות לא מתוקצבות כאלה, מעבר למכסה המותרת להם היום.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ז' באייר התשפ"ה (05.05.2025)